

ПРОФЕСІЙНІ ЦІННОСТІ ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Л. М. Лиха

*ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»
ННІ медсестринства*

У статті висвітлено поняття професійних цінностей майбутніх медичних сестер. Описано діагностику, проведено серед студентів. Окреслено перспективи щодо питань формування професійних цінностей у процесі фахової підготовки.

PROFESSIONAL VALUES AS A STRUCTURAL COMPONENT OF PSYCHOLOGICAL PREPAREDNESS FOR FUTURE NURSES TO THE SPECIALIZATION

L. M. Lykha

*SHEI «Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine»
Educational and Scientific Institute of Nursing*

In this article the concept of professional values of future nurses is described. A diagnosis conducted among students. Prospects on issues of formation of professional values in the training are pointed is highlighted.

Вступ. Рівнем підготовки медсестринських кадрів не повністю задоволені і лікувально-профілактичні заклади нашої країни. Насамперед зауваження висувають до практичної професійної підготовки медичної сестри. Про нагальність вирішення даної проблеми свідчать матеріали науково-практичних медсестринських конференцій, опитування проведено серед керівного складу медсестринських кадрів лікарень тощо [5]. З огляду на це, головним завданням професійної медсестринської освіти є підготовка кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів із високим рівнем сформованості професійних знань, навичок і вмінь, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості [2].

Забезпечення закладів охорони здоров'я України кваліфікованими кадрами є одним із важливих

чинників, який впливає на якість надання медичної допомоги населенню. Зазначена проблема набуває ще більшого значення в період реформування охорони здоров'я, оскільки в цей час змінюються правові, економічні та організаційні основи системи суспільних відносин, а також відбувається формування нових стереотипів професійної поведінки медичних працівників, зокрема, медичних сестер [8]. Мета статті – дослідження рівня сформованості професійних цінностей майбутніх медсестер.

Основна частина. Професійні цінності – один із структурних компонентів психологічної готовності до тієї чи іншої професійної діяльності; компонент спрямованості особистості [6].

Наявність професійних цінностей забезпечує сумлінне ставлення до майбутньої професійної

діяльності, спонукає людину до творчого пошуку, вдосконалює у свідомості студента умовну модель майбутньої фахової діяльності, яка слугуватиме орієнтиром для професійного саморозвитку.

Цінності дають змогу особистості структурувати явища матеріального чи духовного життя за ступенем їхнього значення для неї. Саме тому вони можуть виконувати роль провідних орієнтирів, сталих взірців у її життєдіяльності, звільняючи від необхідності кожного разу всебічно аналізувати певні явища чи події. Професійні цінності не вимагають від медсестри постійної актуалізації їх у свідомості під час кожного акту професійної поведінки [1]. Втім ці цінності визначають принципи професійні імперативи, що зумовлюють загальну спрямованість її фахової діяльності. У свою чергу, реалізація цих ціннісних імперативів на практиці в кожному конкретному випадку вимагає від медсестри певного змістовного наповнення, що є суто індивідуальною прерогативою кожної окремої особи [7]. На основі аналізу наукової літератури з обраної проблеми ми дійшли висновку, що професійні цінності медичної сестри – це сукупність певних утворень (уявлень, понять, ідей, переконань, ідеалів, заборон), які зумовлюють специфіку функціонування її емоційно-вольової сфери й виявлення певного ставлення до своїх професійних обов'язків, а також виступають регулятором здійснення нею професійної діяльності [3].

Аналіз літератури з окресленої проблематики показує стан її дослідженості. Питанням підготовки медичних працівників та їх удосконаленню приділялася і приділяється постійна увага. Так, у дослідженнях було висвітлено: історичні аспекти розвитку медицини та медичної освіти (В. Банщикова, О. Голяченко, М. Ганіткевич); педагогічні умови формування емпатійної культури студентів вищих медичних навчальних закладів (І. Кузнєцова), організаційно-педагогічні умови виховної роботи в медичному коледжі (Х. Мазепа), питання виховання гуманності в студентів медичного коледжу (О. Андрійчук), обґрунтування і розробка кваліфікаційних критеріїв у системі професійної підготовки й використання медичних кадрів в охороні здоров'я (В. Подрушняк), питання комп'ютерного оцінювання професійних знань у структурі підготовки медичних сестер (Л. Артемчук), педагогічні засади організації науково-методичної діяльності викладачів медичних училищ (Т. Лебединець), формування в студентів медичного

коледжу готовності до пропаганди і реалізації ідей здорового способу життя в майбутній професійній діяльності (В. Бабаліч).

Основні положення філософських концепцій цінностей відображено в працях С. Анісімова, В. Бакірова, М. Кагана, С. Кострюкова, В. Сержантова та інших учених. Значний внесок у розвиток ціннісної проблематики у психології зроблено Б. Ананьєвим, О. Леонтьєвим, В. Мясіщевим, С. Рубінштейном, Д. Узнадзе, В. Ядовим. Теоретико-педагогічні основи проблеми цінностей в освіті визначено в наукових доробках І. Беха, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Огнев'юка, В. Оссовського, О. Савченко, В. Сластьоніна, О. Сухомлинської, Н. Ткачової, Г. Чижакової, А. Ярошенко. Системи професійних цінностей представлено в наукових працях В. Гриньової, І. Ісаєва.

Професійні цінності в рамках медичної деонтології досліджено О. Іванюшкіним, Ю. Лисициним, А. Хетагуровою, Г. Царегородцевим.

Найбільш доцільними методами дослідження ми вважаємо аналіз і узагальнення висновків наукової літератури, а також тестування, анкетування.

У процесі проведення експерименту ми використовували також поради Л. Мітіної з питань розвитку й діагностики професійної самосвідомості майбутнього фахівця [4].

Варто зазначити, що під час проведення експерименту для діагностики рівня сформованості у студентів професійних цінностей використовували різні методи й методики: спостереження, бесіди, тестування, анкетування, аналіз результатів письмових робіт, розв'язання проблемних ситуацій та ін.

Зарезультатами опитування (перший зріз) тільки 7 % студентів експериментальних груп і 8 % студентів контрольних груп регулярно проявляли пізнавально-ціннісний інтерес щодо формування професійних цінностей, 48 % студентів експериментальних груп і 49 % студентів контрольних груп проявляли його на більшості занять. У решти студентів (тобто 45 % студентів експериментальних груп і 43 % студентів контрольних груп) пізнавально-ціннісний інтерес щодо формування професійних цінностей проявлявся епізодично.

Другий зріз показав такі результати: 34 % студентів експериментальних груп стали проявляти пізнавально-ціннісний інтерес щодо формування професійних цінностей регулярно, 57 % – на більшості занять і 9 % студентів такий інтерес, як і до експерименту, проявлявся епізодично. Тобто

спостерігалася така динаміка: кількість студентів, у яких пізнавально-ціннісний інтерес виявлявся регулярно, збільшилася на 27 %, а кількість студентів, в яких цей інтерес майже не був сформований, зменшилася на 36 %.

У контрольних групах були отримані такі результати контрольного зрізу: 12 % студентів проявляли пізнавально-ціннісний інтерес щодо формування професійних цінностей регулярно, 47 % – на більшості занять, 41 % – епізодично. Отже, відбулися такі зміни: кількість студентів, у яких пізнавально-ціннісний інтерес стосовно визначеного аспекту виявлявся регулярно, збільшилася на 5 %, а кількість студентів, у яких такий інтерес виявлявся епізодично, зменшилася на 2 %. Як видно з отриманих даних, в експериментальних групах спостерігалася більш інтенсивна динаміка позитивних змін за вказаним показником.

У процесі проведення роботи зі студентами нами частково був апробований тренінг Л. Мітіної (згадано вище) з питань розвитку й діагностики професійної самосвідомості майбутнього фахівця. Запропонований нею тренінг включає три блоки. Перший із них забезпечує усвідомлення студентами своїх індивідуальних особливостей і

ціннісних пріоритетів. Другий блок зорієнтований на організацію доброзичливих взаємовідносин з іншими людьми на основі врахування загальнолюдських цінностей. Третій блок тренінгу – спрямований на стимулювання самоусвідомлення майбутніми медсестрами свого місця в системі надання медичної допомоги й охорони здоров'я громадян, а також ролі професійних цінностей у цій системі.

Висновки. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів визначеної проблеми. Перспективними для подальшого наукового пошуку є питання формування професійних цінностей майбутніх медсестер під час викладання нефахових навчальних дисциплін, обґрунтування системи підготовки викладачів медичних навчальних закладів до формування професійних цінностей студентів, з'ясування специфіки формування цих цінностей у майбутніх медсестер під час здійснення їхньої професійної самоосвіти.

Результати, отримані в ході дослідження, об'єктивували необхідність розробки комплексу вправ, тренінгів, спрямованих на формування професійних цінностей, створення лекційних курсів з дисциплін фахової підготовки майбутніх медсестер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Впровадження позаштатного головного спеціаліста з сестринської справи в управлінні охорони здоров'я міста / О. М. Грицько, А. Л. Федущак, В. І. Пирогова [та ін.] // Практична медицина. – 2001. – № 1. – С. 93–98.

2. Зубкович Л. М. Роль медичної сестри при виникненні епідемій небезпечних хвороб та алгоритми дій при цьому / Л. М. Зубкович. – Тернопіль, 2011. – 43 с.

3. Кузнецов Н. С. Человек: потребности и ценности / Н. С. Кузнецов. – Свердловск, 1991. – 146 с.

4. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя / Л. М. Митина. – М. : Акаде-

мия, 2004. – 320 с.

5. Олійник О. В. Критичне мислення в практиці медичної сестри / О. В. Олійник // Медсестринство. – 2007. – № 1. – С. 54–55.

6. Шаповал К. І. Співробітництво на етапах розвитку медсестринства / К. І. Шаповал, Н. П. Яковенко // Медсестринство. – 2007. – № 2. – С. 45–47.

7. Этико-психологические проблемы медицины / Под ред. Г. И. Царегородцева. – М. : Медицина, 1978. – 376 с.

<http://www.medsestra.okis.ru/istoriya.html>

Отримано 04.02.14